

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in seputemana: DUMINEC'A.

PRETIULU ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungari'a:
Pe unu anu 5 fl.—cr., pe $\frac{1}{2}$ anu 2 fl. 50 cr.
Pentru Romani'a si strainetate:
Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.

PRETIULU INSERTIUNILORU:

Pentru publicatiunile de trei ori ce contineu
cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.;
si mai sus 5 fl v. a.

Corespondentiele sé se adreseze Redactiune
„BISERIC'A si SCÓL'A.”

Ér banii de prenumeratiune a
TIPOGRAFI'A DIECESANA in ARAD.

INVITARE DE PRENUMERATIUNE.

LA

„BISERIC'A si SCÓL'A.”

*Fóia bisericésca scolastica, literara si
economica.*

Cu 1. Iuliu stilulu vechiu deschidemu abona-
mentu nou pe semestrulu alu II-lea la „Biseric'a
si Scól'a.”

Rugàmu pre toti doamnii abonenti de pana acuma, cari dorescu a avé fóia nostra si pe viitoriu, se binevoiesca a tramite la „Tipografi'a diecesana” pretiulu de prenumeratiune care e :

PENTRU AUSTRO-UNGARI'A:

PE UNU ANU	5 fl. — cr.
“ $\frac{1}{2}$ ”	2 fl. 50 cr.

PENTRU ROMANI'A SI STRAINETATE:

PE UNU ANU	14 franci.
“ $\frac{1}{2}$ ”	7 fr.

Sprijinulu moralu si materialu, de care pana acuma s'a bucuratu fóia nostra, ne indreptatiesce a sperá, că si in viitoriu vom fi imbratisiati de aseminea sympathii calduróse precum si de bunavoint'i a nestramatata a On. Publicu cetitoriu.

Redactiunea.

Aradu, 23 Iuniu 1890 v.*)

Onorata redactiune !

Dupa ce in nrul 45 alu „Luminatoriului” de la 20 ale curentei sub rubric'a: „protopopiatulu Timisióra” s'a pus in vederea on. publicu — intre altele

*) Reproducem acésta corespondentia dupa „Luminatoriulu”.
Red.

si unele invinuirri grele, la adres'a „guvernului” diecesan, séu a consistoriului diecesan de aici, si in specialu la adres'a Présantie Sale dlui episcopu Ioanu Metianu; asia dar, pentru că acelu on. publicu se fie bine orientat, spre a pote judecă in cunoscintia de causa, rog pre on. redactiune, se binevoiesca a publica in „Luminatoriul” si urmatóriele mele reflecziuni la invinuirile din cestiune.

In articolulu suscitatu se imputa Présantie Sale mai vertos: că ar fi lucratu contra infintiàrii episcopiei in Timisióra, si contra infintiàrii unui consistoriu acolo, apoi că ar fi staruitu pentru despartirea fondurilor comune dieceselor Aradu si Caransebesiu intre aceste diecese, si că ar fi nemultiamitoriu, séu resbunatoriu.

In cele ce urméra sper se conving pre on. publicu, cumca tóte aceste imputari sunt nedrepte, pentru că consistoriulu de aici si Présanti'a Sa nu numai n'au fost contra infintiàrii episcopiei din Timisióra, ci chiar din contra: a staruitu din tóte poterile la infintiarea acelei episcopii.

Cumca acést'a este adeveru curatu, provocu la actulu consistorial de la 3/15 Septemb're 1876, Nr. 1874 lucratu de insusi Présanti'a Sa si prin care s'a recomendat cu tóta caldur'a Escelentie Sale metropolitului si congresului natiunalu bisericesc infintiarea acelei episcopii; provoc la protocolele siedintelor consistoriului si a le sinodului eparchialu de aici, in cari s'a pertractatu cestiunea infintiàrii acelei episcopii, din cari tóte se vede că: si consistoriulu si sinodulu si episcopulu de aici au partinitu caus'a cu tóta caldur'a; provoc la conclusulu congresului nostru natiunalu Nr. 243 din 1878 care, pe scurtu, suna: „necessitatea si urginti'a inmultirei dieceselor prin infintiarea celor dòue episcopii istorice din Timisióra si Oradea-mare se recunósce si de odata se decreta in principiu realisarea si infintiarea acelora s. c. 1.” din care conclusu pre cum si din tóte cele urmate mai tardiu in acésta causa, se vede lamuritu cumca infintiarea si chiar realisarea acelei episcopii

este dejă decretata de forulu competinte bisericescu, si daca totusi pana acum nu s'a realisatu, caus'a nu este cea intonata de „Luminatorul“ : că cutare guvernului diecesanu, ori cutare episcopu ar fi in contra, ci cu totulu alte pedeci nedependinte de la consistorie si episcopi ; pedeci, pre cari nu le-a potutu delatură nici „marele Andreiu“, nici urmatorii lui in metropolia ; pedeci, pre cari le cunoscet tot romanulu intelligent si pre cari bine le-a atinsu sinodulu eparchialu din Caransebesiu in conclusulu seu luat sub Nr. 67 din 1888 ca adeca : „in multirea intentiionata a eparchiilor, ar trebui se tragă după sine inevitabilu si straformări esentiali in statutulu organic, spre de presentu timpulu nu este defeliu oportunu“, séu cu alte cuvinte, că realisarea acelei episcopii depinde si de la guvernul si de la Maiestatea Sa, si apoi si de la unele straformari in statutulu organicu, ceea ce bine scie si „Luminatorul.“

Dar cumca Présantitulu de aici n'a fost si nu este contra acelei episcopii, si mai mare dovăda este impregiurarea, că sinodulu eparchialu de aici inca la an. 1884 sub Nr. 110, chiar la staruinti'a Présantiei Sale, a autorisatu pe protopopulu Timisorii a intreprinde o colecta pentru infiintand'a episcopia, indetorandu-lu a dā socota consistoriului si sinodului eparchialu. Colect'a s'a intreprinsu dar socota nu s'a dat.

Prin acestea credu a fi convinsu pre on. publicu, cumca nici guvernulu diecesanu nici Présanti'a Sa n'a fost si nu sunt contra infiintarii episcopiei in Timisióra.

Cu privire la imputarea că Présanti'a Sa ar fi fost contra la inflintarea unui consistoriu in Timisióra, nu am de căt se observu ceea ce scie tot omulu inteliginte, că dreptulu de a inflintă consistorii nu apartiene la competitii'a episcopului, pre cum nu apartiene la a lui competitia nici de a inflintă ori desinfintă protopopiate, si este bine asiá, căci altfelius după timpu ne-am poté pomeni cu 5—6 consistorii in diecesa, de óre-ce după exemplulu unui'a, usioru ar pretinde si alte centre asemenea consistorii.

Referitoriu la a trei'a imputare, că adeca Présanti'a Sa ar fi staruitu la impartirea fondurilor comune, pentru a o dovedi si acést'a de nedrépta, va fi deajunsu a provocá numai la conclusulu congresualu Nr. 144 din 1881, prin care s'a decretatu impartirea fondurilor si inca prin votare nominala, si din care conclusu se vede de o parte că : Présanti'a Sa a votat contra impartirei alaturea cu dnii : Mocionescu, Babesiu, Rotariu si altii, ér de alta parte că impartirea aceloru fonduri nu s'a enunciatiu cu votulu deputatilor congresuali din Arad, ci cu alu celor din archidiecesa, cu totulu neinteresati in causa.

Pentru a dovedi apoi căt e de nebasata si nedrépta imputarea facuta la adres'a Présantiei Sale, că ar persecutá pe unii si pe altii, nu voi provoca

de căt la o singura impregiurare, carea va aretă chiar pré marea indulgintia a Présantiei Sale.

Se scie adeca, că proprietariulu „Luminatorul“ este parintele protopopu Meletiu D r e g h i c i u, si tot asemenea se scie si acea că „Luminatorul“ de la nascerea lui, in continuu a atacatu in modulu celu mai uritul pre toti prelatii bisericiei nostrre, incepand de la metropolitu in josu, ceea ce nu cred se mai fie facutu vr'unu jurnalul in lume alu vre unui protopopu facia de toti superiorii sei, si totusi Présanti'a Sa, nu numai nu i-a dis numitului protopopu vr'unu cuventu de scadere, nu numai nu l'a mustratu, séu persecutat pentru tóte acestea, ci chiar din contra, cand numitulu protopopu a cerut pensiune dintr'unu fond, pre care acelasi parinte protopopu intr'unu timpu a cercat a-l perhorescá si discreditá, si facia de care n'are ceva merite, pre cum se va aretă, daca se va cere la timpul seu, — Présanti'a Sa i-a respuns cu interesarea si intrevenirea la consistoriu : se i-se voteze o pensiune de 1000 fl. v. a. cum nu mai are altu protopopu in intrég'a metropolia.

Éta dar, cum se persecuta ómenii din partea Présantiei Sale !

Cu acestea a-si poté incheiat de asta-data daca prin celea publicate in „Luminatorul“ nu s'ar intențiună instrainarea unor'a de catra Présanti'a, Sa si daca acelea nu se aduceau in necsulu vacantiei protopopiatului Timisorii ; dar că se aret si eu, la rendulu meu, cumca nici Présanti'a Sa, nici guvernulu diecesanu n'a voitul si nu voesce a influintá allegerea cuiva de protopopu in Timisióra, cum se pare „Luminatorului“ va fi de ajunsu a spune că : desă fruntasii din 12 comune din acestu tractu, — si chiar si insusi parintele protopopu Meletiu Drehiciu a cerutu aici in mod oficiosu, instituirea prof. Dr. Traian P u t i c i u, de administratoru protopopescu, ascurandu cestu din urma că nimenea nu va fi contra, totusi Présanti'a Sa, tocmai pentru a nu preocupá votulu sinodului protopopescu, a amenatul implinirea unei asemenea cereri, lasandu concernintelui sinodu protopopescu pronunciarea libera in cadrulu competitiei.

Dar pentru a aretă cătă interesare pórta Présanti'a Sa pentru poporulu din Banat si specialu pentru celu din giurulu Timisorii, va fi de ajunsu a spune de astadata numai atât'a, ca la cererea mai multoru comune romane din partile banatice, intre cari si din giurulu Timisorii, chiar in dilele treceute a pusul la cale cumperarea mai multoru complexe din pamenturile erariali, că se scape poporulu de multele necasuri, si se-l ajunte la naintare.

Multiamindu onor. redactiuni pentru bunavointia, am remasu

cu tóta stim'a :

*Ignatiu Papp, m. p.
secretariu consist.*

Starea educatiunei la Romani.

Institutiunile statului romanu tóte au isvoritú din natur'a si trebuintele vietii poporului. Aventurieri, pe carii i-a adunatú Romulu, erau siliti de imprejurari de a intreprinde felurite lucrari practice, a cautá tot ce pote fi utilu, apoi a-se aperá in contr'a inimicilor numerosi, spre a-si asigurá libertatea si neatérnarea. Astfeliu s'a desvoltatu in Romani spiritul intreprinditoru, sémtilu si priceperea pentru actiuni practice si folositóre, apoi iubirea de patrie si eroismulu. Astfeliu a devenitú Roma, cetatea eterna, domnitóri'a lumei !

Inainte de a tractá in deosebi despre educatiune, trebuie sè accentuám, ca desvoltarea culturala si politica a acestui mare poporu s'a operatu esențialmente prin viéti'a familiara bine organizata, ér nu prin institutiuni sociale ori politice, cá la celealte popóre din vechime. Dintre toate popórele lumiei antice poporul romanu este singurulu, carele a recunoscutu famili'a cá bas'a societati si a statulu. Romanulu era cetatiénu bunu, fiind-că educatiunea familiară stérniá in elu virtutile civice si private de o potriva. La Romani femeia se bucurá de consideratiune insemnata, ea in familie era egala cu soțiulu seu, posedá drepturi, si i-se acordá libertatea de a-si cultivá spiritulu.

Asia dar la Romani factorulu principalu alu educatiunei era : famili'a ; ér sufletulu vietii familiare era femeia cá mama si educatórea copiiloru sei. Statulu din partea sa directu nu-se amestecá in afacerile educatiunei private, inse prin censori si prin legi salutare restrangea arbitriulu viciosu precum si abusurile.

I.

In etatea frageda copii stateau sub nemijlocit'a conducere a mamei, carea mai luá lângá sine, cá ajutoru, pre doic'a, numita nutrix. Fetitiele in etate de 8 ani, ér baetii in etate de 9 ani primiau unu nume, ce li-se dadea cu óre-cari ceremonii : tatalu ridicá pe copilu de pre pamentu, in semnu că i-lu recunósce de alu seu legiuítu, apoi se aduceau jertfe dieiloru domestici, si se faceau rugaciuni pentru a-lu scutí de influentia stricaciosa a farmedelor. In familie se indatiná copilulu la simplitate, cumpetare, prudentia si purtare nobila. Tóte aceste virtuti nu se impunea numai prin vorbe sau ordonantie, ci se invetiau din exemplulu bunu a lui parentiloru, carii incunjurau tóte cuvintele si faptele, ce ar fi pututu se paricliteze innocentia copiiloru. Disciplin'a domestica era de tot severa. Dintre tóte virtutile cea mai pretiuita era pudórea, pe care tinerii o invetiau din exemplele celor betrani. Deci nu e mirare, daca betranii in Rom'a erau forte stimati de tinerime. Spre a stérni iubirea de patrie si insufletirea pentru fapte maretie,

atât in cas'a parintésca cât si la mesele comune, se laudau gloriile din trecutu, si tinerii se indemnau a pasi pe urmele strabunilor mari. Tatii conduceau pe fii in senatu, unde ascultându ei sfaturile parintiloru tierei se destepțá in dênsii pricepere pentru viéti'a politica si totodata si judecata practica.

In etate de 15 ani elevulu depunea vestmén-tulu copilarescu : tog a praetexta, si imbracá vestmén-tulu barbatescu : tog a virillis, adeca esia dintre copii, si trecea in tagm'a juniloru. Acésta trecere si intemplá cu óre-cari ceremonii. Acum era iertatu junelui romanu a veni in atingere mai nemij-locita cu barbatii maturi, a conversá si a-se sfatuí cu dênsii ; virtuti si bune moravuri se cereau dela june, si daca le posedea, putieni se amintiau si laudau in publicu, pre când din contra scaderile si retacirile erau expuse la despretiulu si ironia tuturor.

Tinerii mai desvoltati mergeau in pretoriu, unde sub conducerea unoru soldati dexteri, sau chiar sub priveghiarea beliducelui se exercitau in practic'a militara. Daca junele voiá se ajunga oficiantu de statu, atunci frequentá curia, unde intru incepetu numai asistá, mai tardiun in se luá si parte activa la afacerile oficiale. In tóte lucrările mentorulu celu mai bunu alu junelui era insusi fatal, seau altu barbatu expertu. Deslucirile se faceau prin exemple luate din practic'a vietii. Afara de acestea, tinerii mai cercetau si pre jurisprudenti, dela carii érasi primiau sfaturi si indrumari folositóre. De aci se pote vedé, că elementulu hotaritoru alu educatiunei romane era usulu, adeca cultivarea spiritului prin practic'a vietii.

Sistem'a invetiamentului elementaru asemenea avea in vedere in linia prima scopurile vietii practice. Invetiamentulu stetea in raportu strênsu cu disciplin'a, si adeseori redusu la putieni cetire si scriere, se transformá in o simpla guvernare. De invetiamentulu elementaru se tienea si lectur'a poetiloru mai usiori. Gim-nastic'a nu era luata intre obiectele obligative, ci se deprindea numai in modu facultativu, avêndu de scopu exclusivmente numai sanatatea si otierirea, ér nu cá la Elini, formarea estetica a corpului. Baetii invetiau a dansá, pentru a-si insusiti enuntua nobila si óre-care decoru in tóte miscarile corpului. Music'a si cantarea erau numai ocupatiuni de distractiune. In fine elevii mai memorisau si legile de frunte ale tie-rei, pentru-cá devenindu cetătieni, sè se scie orientá in tóte actiunile publice.

Scól'a in Rom'a dintru inceputu a fost si a remas u o a facere privata. Istoricul Titu Liviu afirma, că in alu 3-lea secolu dupa fondarea Romei, adeca in secolulu alu V-lea inainte de er'a crestina existau deja scole elemen-

tare, cari se tineau în piati'a capitalei. Aceste se numiau: scóle triviale. Invetiatorulu se chemá: literator, ér cunoscintiele, ce elu le propunea copiiloru, se cuprindeau sub numele de: prima literatura. De altmintrea scól'a se mai dicea si l u d u s, adeca jocu seau placere pentru a indicá, că tóta ocupatiunea cu invetiatur'a si sciint'a este numai o distractiune a spiritului.

Copii se trimiteau la scóla in etate de 7 ani. Numerulu eleviloru erá nehotaritú. Timpulu de frequentia durá 8 luni pe anu. Invetiamentulu se incepea in zori si se continuá mai fara intrerumpere pana la apunerea sórelui. Disciplin'a erá de tot dura. Infruntările aspre si lovirea cu bétiulu erá la ordinea dilei. Salarulu invetatorescu erá putienu, si se platea fórté neregulatu. Invetiatorulu prea adeseori erá silitu a procedá pe calea legii in contr'a parintiloru, carii remaneau datori cu tax'a de instructiune. Statulu, carele la r ndulu seu ar fi fost chenu de a ridicá invetiamentulu elementaru, nu facea apr pe nimicu pentru sc le si invetatori. De aici se p te ved , c  organizatiunea esterna a sc leloru din Rom a antica a fost f r t  defectu sa.

(Va urm )

Dr. P. Piposiu.

Individualitatea in educatiune.

(Continuare.)

In ac sta credintia fiindu ne putem si intreb  acum, cum si sub ce forma ni se presinta individualitatea spiritului omenescu? Cea mai evidenta dintre t te particularit atile sufletesci este diferint a de temperamente, carea este asia de variata, inc t e apr pe impossibilu a-ti put  d  s ma despre t te forme, sub cari se presinta ele. Cu t te acestea, inca din vechime, lumea le-a redusu la patru tipuri caracteristice: temperamentu cholericu, sanguiinicu, melancholicu si flegmaticu. Dupa acestea patru categorii te poti pronunti  asupr  temperamentului unui singuratecu, unei familii, unui poporu si a unei natiuni, arat ndu prin ac st a numai directiunea mai pronuntiata, in carea se manifesta natur  acelor  si nici dec t espun ndu unu adeveru, care s  se acopere cu realitatea, de  re-ce in vi t a de t te dilele int lnim  temperamentele numai f r t  amestecate unele prin altele.

Se p te prea lesne cinev  intreb , de unde provine ac sta diferintia, unde i-si are ea bas  si ce a datu ansa la ac sta diferintia? In respunsulu acestorui intrebari nu putemu se ignoram marea miscare de pe terenulu sciintieloru naturale de astadi, adeca: darvinismulu. Acest a, arat ndu c  originea lumei intregi purcede din acelasi isvoru, sustiene c  fortie in desvoltarea lumei fisice, patru principii: nutrirea, ereditatea, diferen tiarea si adaptatiunea, cari t te se in-deplinescu in urm  unei lupte pentru esistentia, din

care lupta unele flintie reesu invinget re, altele dispar de pe scen  a lumei.¹⁾

Individualisarea este deci recunoscuta, chiar si in ac sta miscare scientifica, c  principiu, si ea i-si are bas  intre conditiunile vietii, unde traesce flint a vietuit re, cari pot se fia: ti r a cu clim a si productele ei, imprejurările ei locale, s u mediu, in care se inverte. In modu consequentu putem deci sustien , c  la omu, famili a din care se nasce, ti r a cu imprejurările ei fisice si climatice, societatea in carea se inverte, sunt factori, cari i-lu influenti za deosebitu. T te acestea contribue la formarea individualit ii lui pregnant si in parte si la formarea temperamentului. Din econom a vietii animale a omului, c  celu mai hotaritoru momentu pentru temperamente se considera procesulu de s mtire si miscare, esecutatu prin nervii sensitivi si motori, cari sunt de o importantia deosebita si chiar indispensabila pentru vi t a spirituala a omului. Dupa cum la acest a este dominanta in gradu mai mare, s u mai micu sensibilitatea si irabilitatea, astfelui si spiritulu se arata cu o fortia mai mare s u mai mica de precepere, de intielegere, cu o vioiciune mai mare, s u mai mica. Dar apoi si acesti doi factori pot veni in combinatiuni f r t  variate, carea se si arata pe deosebite grade.²⁾ Aici i-si are bas  sa si talentulu si nu cum se credea in vremile vechi, c nd er  dominantă in sciintia teori a facult tilor spirituale, dupa carea se sustienea, c  omulu se nasce cu o anumita memorie, judecata, intielegere etc. Acestea nu pot ave  locu dec t in ideile, pe cari omulu si le p te c stig  numai prin mijlocirea sensurilor. Este deci falsa credint a acelor , cari mai sustien  si astadi, c  prin cutare studiu se ascute memori a cu mult mai tare, dec t prin altulu si cari prin urmare presupunu memori a, c  unu talentu inascutu. In ac st a numai at t a p te se fie adeveratu, c  respectivulu va put  in materi a aceea, cu care se ocupa mai multu, se si judece mai bine, se tien minte mai bine, reman ndu-i in genere numai unu felu de dibacia pentru a-si put  insus  tot aceasi si in alta materia de sciintia. De  re-ce s a adeveritu, c  celu mai puternicu in matematica nu totdeun  este si celu mai puternicu in istoria s u altu studiu.

 ta deci unde are s  se caute originea talentului, ce se arata in vi t a pe diferite grade si chiar si a talentelor estraordinare, cum este a geniloru, precum si diferint a spirituala intre omu si omu. Remane pe bas  acestui modu de vedere un teren destulu de bogatu pentru educatiune si aici i-si p te desvolt  si sciint a pedagogiei t te fortiele ei sci-

¹⁾ Vedi Archiv a Societ tii scientifice si literare Iasi. Nr. 3. 1889 pag. 288. ff.

²⁾ Herbart's P dagogische Schriften II. B. pag. 313 ff. (Willmann) si Popescu, Psichologia empirica, pag. 68—69. Edit. II.

tifice, aratându-se vrednica de rangulu, la care o a înalțiatu timpulu modernu.

Dar nu numai diferenția, provenita din organismul individualului pricinuesce o diferență a spiritului alătural, ci chiar și spiritul individualului, că atare, ne prezintă particularități foarte marcante. Altcum este alcătuitu contineutulu cunoscintielor, ideilor, gândirilor, sentimentelor și vointielor la unu individu, de cum e la celalaltu. Acestea sunt asia de deosebite, după cum de deosebite sunt și imprejurările între cari s'a nascutu, a crescutu și vietuesce cineva, tot atât de diferențe sunt după cât de diferențe sunt și ocupatiunile vietii omensci. Chiar și nătiunea și confesia unea, carei a apartiene cineva încă sunt hotărîtoare pentru individualitatea omului. Unu lucru prea de tot firescu e prin urmare, pe care i-lu poate intielege ori-si-cine, că nu tot unu felu de tractare poate să se aplice, fatia cu individi atât de deosebiti. Apoi infine cine nu scie, că de marcanta este deosebirea între cele două secse: seculul barbatescu și femeiesc, deosebire, care se arată atât în privința corporala, cât și în privința spirituală.

(Va urmă.)

Increștinarea Romanilor.

1) Cauzele celerei propagări a le religiuniei creștine între romani pagâni.

(Continuare.)

Pana când providinția chiemă la domnie pe eroul spaniolu, marele imperatu Trajan se spele acesta pută și rusine după domnă lumei, și se restaurează puterea și influența romana, în toate provinciele vasale, aliata, și marginasie imperiului seu, Trajan vediendu despre o parte, ca prin tributulu anualu ce se da Dacilor să esaureaza tesaful statului, era despre altă că Daci și ie înmultiesc șteau, și-si cărca aliați și din di în di se facu tot mai pretentiosi, tindiendo la infrangerea puterii romane, și a aradică provinciele vosale de sub suseranitatea Romei, cu scopu ca se le ocupe ei, patrundindu dicu, secretulu sumetiu rege dacicu, se redica cu șteau și cu resbul asupra lui.

Espediunea lui Trajan a constat din următoarele legiuni — după limbagiul de astăzi regimenter romane; I-a Minerviana numita și Pia, fidelis, și Traiana, a V. Macedonica, a XIII. gemina; și a VII. Claudia, și mai două batalioane Bataviana și Germana, de tot 60000 de bratieri, toate le-au intrunitu la Sisinium, astăzi Sziszeg în Croația, și de acolo preste Singidunum, Belgradulu din Serbiā, au trecutu Dunarea, în acea parte a Daciei, care astăzi se numesc Banatu, și în trei lovitură, între Timisiu, Bistră, și Muresiu cu mare osteneală infranșe puterea Dacilor. Trajan porni că triumfatorulu Dacilor pre munti, cuprindiendo locurile strategice, și incunjuratu cu șteau sa pre Decebalu în cetatea Sarmisegethusa, carele fiindu strâmtoratu pre alta parte și de catre conduceriorul Lisiu, remase

dinpreuna cu Daci sei batutu, cruntu dumicat, cadiendu multime nenumarata în sclavi'a romanilor. Decebal vediendu-se cu totului invinsu a cerutu pace, și cadiendu în pulbere înaintea lui Trajan primătore condițiunile pacei dictate de invigetoriulu. 1) Se predea romanilor toate uneltele resbelice, pre toti inginerii, prisonerii și fugarii 2) se demoleze toate fortăretele. 3) se nu mai recruteze, sau se adune, sub nici unu pretestu șteau, 4) se între în confederatiunea romanilor, se lase provinciele ce le au ocupat, 5) se desdauneze pre romani de toate spesele resbelului prin unu tributu anualu. Si Trajan cu isbanda și plin de trofee se întorse la Rom'a, ascurandu-si calea Transilvaniei și inchidiendu port'a de feru!

Inse după o pace scurta abia de unu anu, perfidulu Decebalu dede a se intielege, că elu nu cu acelu cugetu a legatu pace, că se-o tienă, ci se scape de pericolul, care 'lu impresora; pentru aceea în ascunsu se prepară de resbul nou, castiga arme, se aprovisionează cu toate uneltele belice, reedifica cetatile demolate, provoacă pre toti vecinii prin legatiuni la alianta și resculare generală, punându-se chiar și cu Persii în confederatiune, cuprindiendo pre de alta parte tienutulu Iasigilor etc. Toate aceste și altele venindu la cunoșciuntia în Rom'a, romani și legiunile lor se inversunara, și Traianu se convinse că pacea nu se poate asigură pana ce mai există poporu dacicu, a decretatul după principiulu maximei romane: stergerea soiului Dacic din sirul poporilor veciunide, și previne miseriile lui Decebalu, prin deschiderea campaniei sale din a. 104. Redicarea puntei gigantice și renumite preste Dunere, ce a legatu Daci'a cu imperiulu romanu, a fost semnalul vitorului, ce avea se treca preste punctea Traiana cu veteranii romani, că se navalăscă asupra Dacilor.

Mari pregătiri s'au facutu din ambele parti beligerante, și după multe și crunte batalii, înpreunate cu mari osteneli și truda, a succesu virtutii romane a strabate cu armele pana la capital'a Sarmisegethusa, rezidentia lui Decebalu, care a fost langa Hatieg, în Ardeal, unde ajungend și vediendu Traianu trupulu lui Longinu, prestrălucitului conducerioru, deasupra murului cetății, și capulu lui în tiapa a gemutu și elu și cei ce erau pre langa elu, și mai cu inversunare incunjurara și batura cetățea, care o și cuprinseră, și de astădată 'si resbuna eroului și veteranulu romanu de toate tiraniile și crudimile barbare ce le-au suferit și induratu legiunile și ostasii romani dela Daci, ne mai crutiandu nici vieti'a, nici avere, nici batranetie, nici junetie, femei sau barbati. Poporul și armat'a dacica fugiă din înaintea romanilor în despartia și descuragiarea ei, era parte ce s'a fost retras pre munti, vediendu starea misera, și atâtă multime sangeranda, a delasatu patri'a și avereia fugindu cu pruncii, femeile, batranii, și vitele preste Nistru la Sarmati, sotii loru de arme, carii ii ajutorasera în resbului acesta. Fruntasii Dacilor, temendum se de resbunarea eroului romanu, 'si curmau vieti'a ucidiendu-se unii pre altii, din tema, că se nu devina vii în manile inimice, cari au mai remasu în vieti'a, și căti n'au pututu trece preste vitorulu

Vulcanului, fura prinsi si deportati in sclavie la Rom'a, Ispani'a, Asi'a, Indi'a spre lucrarea minelor. Insusi Decebal vediend caus'a patriei si poporului seu perduta, locuintile arse si prefacute in ruine si cenusie, a desperat cu totulu si preferindu mörte, puse capetu vietii sale prin sinucidere. Capulu lui fuse trimis la Rom'a, că capulu unui poporu stersu dupa fati'a pamentului. Acestu capetu finalu si tragicu avura Dacii, si devis'a lui Traian a incoronatu compani'a sa spre marirea Romei, prin estirparea poporului dacic. Column'a lui Traianu din Rom'a desemna tot decursulu resbelului, triunfele campani'a si perirea totala a Dacilor. Totu lucrulu acest'a l'a efectuitu in cinci ani dela 101—106, v. Chr. in döue espedițiuni.

(Va urmă.)

D I V E R S E.

* *Resultatulu obtienutu cu cultivarea vermiloru de metasa* in comun'a Chiseteu, tractulu ppterulu alu Belintiului. — In interesulu fratilor colegi si a poporului nostru, mi ieau voia a face o mica dare de séma despre resultatulu obtienutu cu cultivarea vermiloru de metasa in comun'a Chiseteu, tractulu protopresviterulu alu Belintiului.

Inainte de acésta cu doi ani nu sau ocupatu nime in' aceste parti cu matasaritulu. In anulu 1888 sau ocupatu in Chiseteu doue famili castigandu 64 fl. v. a. In anulu 1889 la indemnulu subsrisulu s'au ocupat 18 famili, obtienendu unu resultat de 330 fl. 79 cr. ér in a. c. sau ocupatu 23 familli, obtienendu unu resultat de 360 fl. 18 cr. v. a. — din cari subsrisulu am cultivat in 1888 de 46 fl. 30 cr. in 1889 de 57 fl. ér in a. c. de 63 fl. 02 cr.

Afara de comun'a Chiseteu s'au mai ocupat in acesti doi ani din urma in acestu tract vre-o 10 comune, obtienendu preste tot unu resultat bunu.

Aducend aceste date la cunoșcinta publica, cred a face unu bunu serviciu atât fratilor colegi cât si poporului nostru, indemandu-i a se ocupá cu tot adinsulu de prasirea fragarilor si cultivarea vermiloru de metasa, sciind prea bine că in genere salinele invetiatoreci sunt destulu de precarie, ér neprimirea regulata a acelora ii face si mai restrinsi in sustinerea familioru. Chiseteu 26. Iuniu 1890. — Cu profunda stima Simeon Fauru invetiatoru.

* *Multiemita publica.* In ce spiritu este cineva educatu, lu adeverescu faptele. Fapt'a cea nobila si mărtia ce au manifestat'o Altet'a S'a ducele Alois de Lichtenstein, fatia de comunele apartienatore la Domeniulu seu din Ilteu adeveresce eclatantu, că Altet'a S'a este crescutu in semtiu religiosu, si ca atare la intrarea Sa in domeniulu nou, prin fapte demne de lauda voiesc e a-si incepe activitatea.

Ce fapta mai bine primita omeniloru, si placuta lui Dumnedieu au potutu face Altet'a S'a alta; decâtua a-cea, când condusu de semtiu religiosu, prin Ilustrissimulu

Domnu Virág directorulu seu, au donatu comunei nôstre bisericcesci Seliste un'a sută fl. v. a., cu menitiune, că din acei'a sè se ajutore biseric'a si scol'a.

Aceste doue asiediaminte sante, in cari se propagă lumina si iubirea catra Dumnedieu le vedemu din partea Altetiei Sale primo loco sprignite; deci ne magulim a crede, că sub patronagiulu Altetiei Sale comunele vor prospera pe tôte terenele.

Pentru acésta fapta nobila, in numele Comitetului parochialu gr. or. romanu din comun'a Seliste esprimu si pre acésta cale Altetiei Sale cea mai profunda multiamita, rogandu pe Atotpotintele Dumnedieu se-i lungésca firulu vietiei la multi ani fericiti!

Seliste, 26/6. 1890. — Iosifu Cimponeriu, preotu presiedinte comit.

* *Multiemita publica.* Subscrisulu in numele com. bis. din comun'a Cianadulu-ungurescu, prin acésta vinu a aduce cea mai recunoscatoré multiemita binemeritatului economu Georgiu Lutiai dela noi, carele din adeverata evlavie, zelu, creditia si iubire crestinesca catra cele sfinte; au daruitu sănctei nôstre biserici dôua vasa mari de arma; in pretiu de 30 fl cu scopulu ca d'aci inainte in acelea sè se sfintiasca ap'a la Botezul Domnului. sfintirea vaselor s'a savîrsitu cu tóta solemnitatea in 24 Iuniu v. a. c. Daruitorului, bunulu Dumnedieu se-i lungésca firulu vietii; se-i sporésca averile, că se-si pôta repetă binefacerea. — Cianadulu-ung. in 24 Iun. v. 1890.

— Cu tóta stima: Dionisiu Lutiai, parochu.

+ *Necrologu.* Domnulu Stefanu F. Teodoru parochu in Tasiadu că sotiu; Augustinu, Ioanu, Aurelu-Petru si Lucretia că fi; Atanasiu Popoviciu preotu in Berechiu si sotia Maria că parinti; Atanasiu Popoviciu jun. preotu in Apateu; Ioanu Popoviciu teologu, florula Popoviciu maritata Capitanu preotesa in P. Susagu, Anna Popoviciu maritata Topai că frati si surori; Michai Popescu notariu cercualu in M.-Lazuri, Petru Popoviciu preotu in Cociub'a, că veri primari; Teodor Popoviciu preot in Ripp'a si Savet'a Teodoru că cununati; precum si numerosi consângeni si afini, cu anim'a înfrânta de durere aduce la cunoșcintia tuturor rudeniilor, amicilor si cunoscutilor, că nemilostiv'a mörte rapí dintre cei vii la 25. Iuniu v. nainte de mediasi pe neuitat'a sotie, respective mama, fiica, verisiana si cununata: Sofia Teodoru nascuta Popoviciu, in etate de 35 ani si 18 ani a-i fericitei sale casatorii. — Inmormantarea s'a sevîrsitu in Berechiu cott. Aradului la 27. Iunin v. a. c., unde respectiv'a s'a fost dusu pentru cercetarea parintiloru si recastigarea senatâii mult-sdruncinate.

Osamintele defunctei s'au depusu in cimiteriulu din Berechiu cu tóta pomp'a cuvenita unei preotese, oficiindu că pontificante: Reverendissimulu Dnu Petru Suciu protop. Beliului si alti patru preoti de prin vecinatate, in presența intelegerintei din locu si pregiurime, precum si a intregului poporu din Berechiu.

Dorerea dlui parinte e cu atât mai mare, fiind că respectiv'a sotie, pe langa morbulu lungu ce l'a avutu, a

lasatu dupa sine pre fiic'a s'a Lucreti'a in etate numai de 5 dile. Defunct'a a fost o sotia de modelu, mama iubitore de fiii sei si ajutatore celoru lipsiti si necagiti. Bunulu Ddieu pe neconsolabilulu sotiu i-lu măngai, se păta suportă si acést'a grea lovitura a sortii, ér pe defunct'a se-o odichnăsca intre cei drepti! — Tasiadu, 11. Iuliu 1890. — Gavrilu Palu, invetiatoriu.

* *Piatra Aradului* din Vinerea trecuta: Grâu de celu mai greu 8.30 fl. ér acelu amestecat 7.50 fl.— secara 7.20 fl. — Orzulu s'a vendutu cu 5.90 fl. — Ovesulu 7.20 fl. — Cucuruzulu 4.20 fl. — Mazere 20.— fl. — Fasolea 10.50 — Lintea 24 fl. — Cartofii 3 fl. per 100 chgr.

Carnea de vita chil'a 52 cr, cea de vitiulu chgr. 80 cr, cea de porcu 52, cea de 6ie 30 cr, unsorea chil'a 68 cr, ér elis'a per chila 58 cr. v. a.

Spre scire!

La intrebarea mai multoru on. domni, referitoriu la pretiulu „Cartiloru bis. culitere latine,” per 1 exempl. fara porto postalu si nelegatu, este urmatoriu:

1) „Faptele santiloru Apostoli“ 5 fl. 2) „Dumnedieestile liturgii“ 3 fl. 3) „Sant'a si Dumnedieesc'a Evangeli“ 7 fl.

Adm. tipografiei diecesane din Arad.

E d i c t .

Pe bas'a decisului Venerabilului Consistoriu dato 23. Iunie 1890. Nr. 2022 B. prin care s'a ordinat in afacerea de divortiu: Amali'a Andron din Arad contra legiuilui ei barbatu Dr. Ilie Ioanoviciu, de ubicatiune necunoscuta, publicarea de edict, — se provoca prin acést'a partea ineta Dr. Ilie Ioanoviciu, fost locutoriu in Otlac'a si mai tardi in Pecie'a-romana, cu terminu de 3 luni de dile, că sè se presentéze naintea subscribului foru matrimonialu pentru pertractarea actiunei de divortiu intentata in contra densului de catra legiuil'a sa sotia, cu aceea observare, că pentru casulu când nu s'ar presentá, in sensulu §-lui 123 din procedura matrimoniala, se va pertracta si in absenti'a sa.

Arad, in 30. Iunie 1890.

Oficiulu protopresviteralu gr. or. alu Aradului.

Concurs.

Pentru deplinirea parochiei gr. or. de classa I. din Costei — cottul Carasiu-Severinului, — se escrie concursulu, cu terminu de alegere pe diu'a de 19/31. Augustu 1890.

Emolumintele sunt: 32 jugere pamant aratoriu, cu unu venitul anualu de circ'a 700 fl. dela 180 familie stol'a aici usuata, ce represanta unu venitul anualu de 100 fl. si locuintia libera cu gradina de legume.

Este inse de observatu că orfanulu reposatului aici parochu Atanasiu Mercea, conform §-lui 8 din „Regulamentul pentru parochie“, are dreptu la jumetate din venitulu parochiei unu anu intregu dupa mórtea talui seu.

Recursele sè se tramite Parintelui Protopresviteru

Georgiu Creaciunescu in Belincz, p. u Kiszetó, pana inclusive 17/29. Augustu a. c. având recurentii in vr'o Dumineca ori serbatore a se presentá in biserica locala, spre a-si areta desteritatea in cantari ori cuventari bisericesci.

Comitetulu parochialu gr. or.

In contielegere cu mine: G. CRECIUNESCU, m. p. protopresviteru,

Pentru indeplinirea postului invetatorescu vacantu din Fiscutu, se escrie concursu cu terminu de alegere pe 29. Iuliu a. c. st. v.

Emolumintele anuali: 140 fl. v. a., 24 Hectlt. grâu, 4 jugere de pementu, 32 metrii de lemn, din care are a se incaldu si scol'a, 4 fl. pentru scripturistica, locuintia libera cu gradina.

Recursele adjustate dupa recerintie, sè se asterna perintelui inspectoru de scole Iosif Gradinaru, in Szécsány per Vinga.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: IOSIF GRADINARIU. m. p. inspect. scol.

Pentru ocuparea postui invetatorescu din comun'a Vadasu, in inspectoratulu Siepreusiu si protopiatulu Boros-Ineu, se escrie concursu cu terminu de alegere pe 20. Iuliu (1. august) a. c.

Emolumintele sunt: 1) In bani gat'a 100. fl. — 2) In naturale: 9 sinice grâu si 9 sinice cucuruzu. 3) 6 orgii lemn, din care se va incaldi si scol'a. — 4) 20. jugere pamant aratoriu si partea fenatiu. 5) Pentru incalditulu scólei 8 fl. 6) Pentru despagubirea pascului 28 fl 7) Pentru conferintia 8 fl. 8) spesele scripturistice le va suporta epitropulu cultului. 9) Accidentii dela prohodulu mare 1 fl. dela celu micu 50. cr.

Doritorii de a ocupá acestu postu, au se documenteze că posiedu testimoniu de preparandia si cualificatiune precum si din limb'a magiara.

Recursele astfelui instruite si adresate comitetului parochialu din Vadasu, sunt a se trimite subscribului inspector scolariu in Miske u. p. Nagy-Zerénd, având pana la alegere a-se presentá in vr'o Dumineca séu serbatore la biserica pentru de a-si areta desteritatea in celea bisericesci.

Vadasu, 21 Maiu, 1890. st. v.

Comitetulu parochialu

In contielegere cu: IOANU AVRAMU, m. p. inspectoru scolariu.

Pentru postulu de invetatorie la scol'a de fete gr. or. confesionala din comun'a Rachita, se deschide concursu cu urmatoriulu salariu:

1. in bani gat'a 215 v. a.
2. Pausialu de conferintia si scripturistica 25 fl.
3. 9 orgii s'a 36 metri lemn din care are a se incaldu si scol'a pretiuiti in 27 fl.
4. In natura 30 metri cucuruzu sfarmatu.
5. 1 juguru pamant aratoriu pretiuitu in 12 fl.
6. Cortelul liberu, si gradina de legumi.

Doritorele de a ocupá acestu postu sunt poftite: recursele loru adjustate in sensulu legii, adresate comitetului parochialu din Rachit'a a le tramite inspectorului scolar, Adam Ros'a, Leucusiesciu. (Comitetul Carasiu-Severin) p. u. Balincz, pana in 15/27. Augustu a. c. era diu'a alegeri va fi in 18 30 Augustu a. c. având recurentele a se infasisá pana la diu'a stipulata in vr'o

Dumineca ori serbatore in sf. biserica din Rachita spre a se cunoscere din partea poporului.

Fuitora investitoresa pe langa propunerea obiectelor de investimentu prescrisa, va investia fetitiele si ceremoniele bisericescii.

In fine acea investitoresa are se fie necasatorita, caci la casu de casatoria postulu se va considera de vacantu.

Leucusiesei, in 23. Iunie 1890.

Pentru comitetu:

*Adam Ros'a, m. p.
inspect scol.*

Pe parochia vacanta din **Calacea**, ca parochie de cl II. se escrie concursu pana in **30 de dile dela prima publicare** in fofia „Biseric'a si Scol'a” pana cand recurrentii se avisera a trimite recursurile sale adresandu-le comitetului parochialu si Reverendissimului Domn protopresviteru tractualu Meletiu Drehgiciu.

Timisior'a, in 5 Martie 1890.

Comitetulu parochialu.

Cu scirea si invorea mea: **M. DREGHICIU, m. p. protop. Tim.**

Pe bas'a decisului Venerabilului Consistoriu diecesanu alu Aradului, datulu 6/18 Maiu 1890. Nr. 2044. se escrie concursulu pentru deplinirea parochiei de class'a III din **Teesiu**, cottulu Timisului, — cu terminu de alegere pe diu'a de **5/17. Augustu a. c.**

Emolumintele sunt: 32 jugere de pamantu, parte aratoriu, parte fenatia; dela 70 numeri de case, birulu parochialu de cate $\frac{1}{4}$ de metiu de grâu, si cate 20 cr., afara d'acea stol'a aici indatinata. — Intravilanu si casa parochiala nn este.

Recursele se se trimita Parintelui protopopu Georgiu Creciunescu, in Belintiu, p. u. Kiszetó, pana la **3/15. Augustu a. c.**; având recurrentii in vr'o Dumineca ori serbatore, a se presenta in biseric'a locala, spre a-si areta desteritatea in cantari, ori cuventari bisericescii.

Belintiu, 22. Iuniu 1890.

*G. Creciunescu, m. p.
protopresviteru.*

Se escrie concursu pentru postulu de investitoriu provisoriu dela clas'a I-a — inferiora, nou-infintianda — de baieti din comun'a bis. rom. gr. or. **Sara-vale (Sárafalva)**, comitetulu Torontalu, pptulu Sanmichaelsului-mare, cu terminu de alegere pe **15. Augustu a. c. st. v.** adeca pe Santa-Mari'a-mare.

Emolumintele anuali, impreunate cu acestu postu suntu:

1) Salariu fixu 300 fl. v. a., 2) pentru conferintia 10 fl. 3) scripturistica, 10 fl. 4) pentru focu, paie din destulu, din care e a se incaldi si sal'a de investimentu, 5) cortelul liberu cu döue chilii, celarul si alte apartimente trebuintiose, 6) dela inmormentari unde va fi profit 50 cr. v. a., si 7) la cununii unde va functiona ca invitatu 1 fl. v. a.

Cei ce vor reflecta la acestu postu au se produca: testimoniu preparandialu, testimoniu de calificiune investitoresa, precum si atestatu despre depunerea asamnului din limb'a maghiara apoi au a se presenta, in vre-o Dumineca ori serbatore, la biseric'a din locu, spre a-si areta desteritatea in cantare si tipicu.

N.B. Dela conduit'a-i, fatia de scola, biserica si poporu va aterna si definitiv'a intarire, a alegendului investitoru.

Recursele, adjustate dupre recerintele sus-indicate, adresate fiind, sunt a-se trimite subscrisului directoru scol. localu, pana cu trei dile nainte de alegere.

Din siedint'a Comitetului parochialu tienuta in Sara-vale, la 15. Maiu 1890. st. v.

*Simeone Andron, m. p.
par. dir. scol.*

*Iuon Mateiu m. p.
pres. sen. scol.*

Cu scirea Domnului inspectoru scolariu **DIMITRIE DOLGA, m. p.**

Pentru deplinirea postului de investitoresa dela scol'a de fete din comun'a **Pilu-mare**, (cottulu Aradului, inspecotoratulu Chisineului) prin acest'a se escrie concursu, cu terminu de alegere, pe Duminec'a din **22. Iuliu st. v. 1890.**

Emolumintele impreunate cu acestu postu sunt:

1. 300 fior. v. a. bani, 2. 2 orgie de lemn, 3. Cuartiru liberu cu intrég'a gradina de legumi dela scol'a de fete.

Doritorele de a ocnpa acestu postu sunt avisate, ca recursele adressate catra comit. paroch. si provediute cu testimoniu despre absolvirea preparandie, cu testimoniu de qualificiune nu altcum si de conduita pana in diu'a din 18. Iuliu st. v. 1890. se-le substerna Magnif. Domn protopresviteru si inspectoru scolariu Petru Chirilescu, in Kétegyháza, avend a-se presentá pana in diu'a alegerii in vre-o Dumineca séu serbatore si la biserica spre a face cunoscinta cu poporulu.

Pilu-mare, 10 Iuniu 1890.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **PETRU CHIRILESCU, m. p. prott. si inspectoru scolaru.**

Se escrie concursu pentru statiunea investitoresa din comun'a **Secasiu**, cu terminu de alegere pre diu'a de **20. Iuliu 1890. st. v.**

Emolumintele impreunate cu acestu postu sunt:

1. in bani 200 fl. v. a. 2. doue jugere de pamantu. 3. optu stanjeni de lemn, din aceea calitate de lemn din care se va folosi si poporulu. 4. pentru scripturistica 5 fl. 5. pentru conferintia 5 fl. v. a.

Dela inmormentari unde va fi poftit 20 cr, in fine are cuartiru carele consta din o chilia si cuina, precum si gradina pentru legume.

Alesulu are a fi totodata si cantoru, si curatoritulu asemenea alu portá fara nici o remuneratia.

Recursele provediute conformu statutului organicu, adresate comitetului parochialu a le trimite M. O. D. inspectoru cerc. Georgiu Lupsi'a preotu ort. rom. in Dieciu post'a ultima Al-Csill, comit. arad. avendu recurrenti a se presenta in vre-o serbatore, pentru a areta desteritatea in cantari si tipicu, vor fi preferiti cei ce vor produce atestate ca pricpeu pomicultur'a.

Din siedint'a Comitetului parochialu tienuta la 21 Maiu st. v. 1890.

*Vasiliu Costea, m. p.
not. com. par.*

*Petru Sierbu, m. p.
pres. com. par.*

Cu scirea mea: **GEORGIU LUPSI'A, m. p. preot inspect. scol. cerc.**